

İKLİM SİYASETİNDE YURTTAŞ MECLİSLERİ: SİYASAL KATILIMIN DEMOKRATİKLEŞMESİ

Gülben ÇELİK BOZKAYA¹

MAKALE BİLGİSİ	ÖZ
Gönderim Tarihi : 17.03.2026 Kabul Tarihi : 29.05.2026 E-Yayın Tarihi : 15.06.2026	İklim değişikliği, çevresel etkilerinin yanı sıra demokratik yönetim ve siyasal katılım süreçlerini yeniden şekillendiren küresel bir politika alanı hâline gelmiştir. Bu çalışma, iklim siyasetinde yurttaş meclislerinin siyasal katılımın demokratikleşmesine sağladığı katkıyı incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş; ilgili ulusal ve uluslararası literatür, resmî politika belgeleri ve farklı ülkelerde uygulanan yurttaş meclisi örnekleri doküman analizi tekniğiyle değerlendirilmiştir. Çalışmada iklim siyaseti ile demokratik yönetim arasındaki ilişki kuramsal çerçevede ele alınmış; yurttaş meclislerinin yapısı, işleyişi ve iklim politikalarının oluşturulmasındaki rolleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. İnceleme sonucunda, yurttaş meclislerinin karar alma süreçlerinde kapsayıcılığı artırdığı, müzakereci demokrasiyi güçlendirdiği, toplumsal meşruiyeti desteklediği ve vatandaşların iklim politikalarına yönelik güvenini artırma potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmiştir. Çalışmanın özgün değeri, iklim siyaseti, yurttaş meclisleri ve siyasal katılım ilişkisini demokratikleşme perspektifinde bütüncül biçimde ele alması ve Türkiye’de iklim yönetişiminin geliştirilmesine yönelik değerlendirmeler sunmasıdır. Bu yönüyle çalışma, iklim politikalarının yalnızca çevresel sürdürülebilirlik ekseninde değil, aynı zamanda demokratik katılımın güçlendirilmesi bağlamında da değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymakta ve literatüre kuramsal bir katkı sağlamaktadır.
Anahtar Kelimeler: İklim Siyaseti Yurttaş Meclisleri Siyasal Katılım Katılımcı Demokrasi İklim Yönetişimi	
DOI: 10.5281/zenodo.21864243	
DERLEME MAKALE	

Kaynakça Gösterimi: Çelik Bozkaya, G. (2026). İklim siyasetinde yurttaş meclisleri: Siyasal katılımın demokratikleşmesi. *Journal of Turkish Academic Novelty*, 3 (1), 86-105.

¹Dr. Bağımsız Araştırmacı, e-posta: gulbenbozkaya63@gmail.com

CITIZEN ASSEMBLIES IN CLIMATE POLITICS: DEMOCRATIZATION OF POLITICAL PARTICIPATION

0000-0002-8840-3175

ARTICLE INFO		ABSTRACT
Received	: 17.03.2026	Climate change has evolved into a global policy domain that reshapes not only environmental issues but also democratic governance and political participation processes. This study aims to examine the contribution of citizen assemblies to the democratization of political participation within the context of climate politics. Adopting a qualitative research design, the study employs document analysis to examine relevant national and international literature, official policy documents, and citizen assembly practices implemented in different countries. Within the theoretical framework, the relationship between climate politics and democratic governance is explored, while the structure, functioning, and roles of citizen assemblies in the formulation of climate policies are analyzed through a comparative perspective. The findings indicate that citizen assemblies enhance inclusiveness in decision-making processes, strengthen deliberative democracy, reinforce the legitimacy of public policies, and have the potential to increase citizens' trust in climate policies. The originality of the study lies in its comprehensive examination of the relationship between climate politics, citizen assemblies, and political participation from the perspective of democratization, while also providing evaluations for improving climate governance in Türkiye. In this respect, the study demonstrates that climate policies should be assessed not only in terms of environmental sustainability but also as a means of strengthening democratic participation, thereby offering a theoretical contribution to the existing literature.
Accepted	: 29.05.2026	
Online Published	: 15.06.2026	
Keywords:		
Climate Politics Citizen Assemblies Political Participation Participatory Democracy Climate Governance		
DOI: 10.5281/zenodo.21864243		
COMPILATION ARTICLE		

Citation Information: Çelik Bozkaya, G. (2026). Citizen assemblies in climate politics: Democratization of political participation. *Journal of Turkish Academic Novelty*, 3 (1), 86-105.

GİRİŞ

İklim değişikliği, yirmi birinci yüzyılın en önemli küresel politika sorunlarından biri olarak yalnızca doğal çevreyi değil, ekonomik kalkınmayı, sosyal refahı ve demokratik yönetim süreçlerini de doğrudan etkilemektedir. Küresel sıcaklık artışları, aşırı hava olayları, kuraklık, su ve gıda güvenliği sorunları ile ekolojik bozulmalar, iklim krizinin yalnızca çevresel bir mesele olmadığını; siyasal karar alma mekanizmalarını, kamu politikalarını ve toplum-devlet ilişkilerini yeniden şekillendiren çok boyutlu bir yönetim sorunu olduğunu göstermektedir (Intergovernmental Panel on Climate Change [IPCC], 2023). Bu nedenle günümüzde iklim politikalarının başarısı, yalnızca bilimsel bilgiye veya teknik kapasiteye değil, aynı zamanda demokratik meşruiyetin güçlendirilmesine, toplumsal uzlaşının sağlanmasına ve vatandaşların karar alma süreçlerine etkin biçimde katılımına bağlı hâle gelmiştir.

İklim krizinin karmaşık yapısı, geleneksel kamu yönetimi anlayışının ötesinde çok aktörlü yönetim modellerini zorunlu kılmaktadır. Devlet kurumları, yerel yönetimler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, akademik çevreler ve vatandaşlar arasında kurulacak iş birliği, iklim politikalarının hem uygulanabilirliğini hem de toplumsal kabulünü artırmaktadır. Bu yaklaşım, yönetim anlayışının temel ilkeleri olan şeffaflık, hesap verebilirlik, katılım ve ortak sorumluluk kavramlarını iklim politikalarının merkezine taşımaktadır (Pierre ve Peters, 2020). Özellikle iklim değişikliğinin uzun vadeli etkileri dikkate alındığında, yalnızca seçim dönemlerine dayanan temsili karar alma süreçlerinin toplumun farklı kesimlerinin beklentilerini karşılamada yetersiz kalabildiği yönündeki tartışmalar giderek güçlenmektedir.

Bu gelişmeler, demokratik katılımın niteliğini artırmayı amaçlayan yeni yöntemlere yönelik ilgiyi de artırmıştır. Katılımcı ve müzakereci demokrasi yaklaşımları, vatandaşların yalnızca oy kullanan bireyler değil, aynı zamanda kamu politikalarının oluşturulmasına katkı sunan aktif aktörler olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır (Habermas, 1996; Dryzek, 2000). Müzakereci demokrasi anlayışına göre demokratik meşruiyet, yalnızca seçim sonuçlarından değil; farklı görüşlerin bilgiye dayalı, eşit ve özgür biçimde tartışılabilirdiği müzakere süreçlerinden de beslenmektedir. Özellikle iklim politikaları gibi bilimsel belirsizlikler, farklı çıkar grupları ve uzun vadeli etkiler içeren politika alanlarında, vatandaşların karar süreçlerine katılımı daha kapsayıcı ve sürdürülebilir çözümlerin geliştirilmesine katkı sağlayabilmektedir.

Bu çerçevede son yıllarda birçok ülkede uygulamaya konulan yurttaş meclisleri (*Citizens' Assemblies*), iklim yönetiminde öne çıkan yenilikçi katılım mekanizmalarından biri hâline gelmiştir. Rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen farklı toplumsal kesimlerden bireylerin uzman görüşleri doğrultusunda bilgi edinerek ortak öneriler geliştirdiği bu yapılar, karar alma süreçlerinde temsil çeşitliliğini artırmayı, toplumsal uzlaşmayı güçlendirmeyi ve politika üretiminde demokratik meşruiyeti desteklemeyi amaçlamaktadır (Smith, 2009; OECD, 2020). Son yıllarda İrlanda, Fransa, Birleşik Krallık ve Belçika başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde iklim değişikliği konusunda oluşturulan yurttaş meclisleri, kamu politikalarının hazırlanmasına doğrudan katkı sunmuş ve katılımcı yönetim uygulamalarının başarılı örnekleri arasında gösterilmiştir (OECD, 2020).

Literatür incelendiğinde iklim yönetimi, katılımcı demokrasi ve yurttaş meclisleri üzerine önemli çalışmaların bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte araştırmaların önemli bir kısmı bu konuları ayrı disiplinler içerisinde değerlendirmekte; iklim siyaseti ile yurttaş meclisleri arasındaki ilişkiyi siyasal katılımın demokratikleşmesi perspektifinde bütüncül biçimde ele alan çalışmaların sınırlı kaldığı dikkati çekmektedir (Dryzek vd., 2019; OECD, 2020). Ayrıca mevcut araştırmaların büyük bölümü Avrupa ülkelerindeki uygulama örneklerine odaklanırken, Türkiye'nin yönetsel yapısı ve iklim politikaları açısından yurttaş meclislerinin sağlayabileceği katkılar üzerine kuramsal değerlendirmelerin yeterince gelişmediği görülmektedir. Bu durum, iklim siyasetinin demokratikleşmesi bağlamında yurttaş meclislerinin işlevinin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, iklim siyasetinde yurttaş meclislerinin siyasal katılımın demokratikleşmesine sağladığı katkıları kuramsal bir çerçevede incelemek ve uluslararası uygulamalardan hareketle Türkiye açısından değerlendirmektir. Bu kapsamda öncelikle iklim siyaseti ile demokratik yönetim arasındaki ilişki ele alınmakta, ardından yurttaş meclislerinin yapısı, işleyişi ve farklı ülkelerdeki uygulamaları incelenmektedir. Daha sonra bu mekanizmaların temsil, kapsayıcılık, müzakere, demokratik meşruiyet ve vatandaş katılımı üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Son olarak Türkiye’de iklim yönetişiminin geliştirilmesi açısından yurttaş meclislerinin sağlayabileceği katkılar değerlendirilmektedir.

Çalışmanın özgün katkısı, iklim siyaseti, müzakereci demokrasi ve yurttaş meclisleri arasındaki ilişkiyi siyasal katılımın demokratikleşmesi ekseninde birlikte ele alması ve bu çerçeveyi Türkiye’nin iklim yönetişimi tartışmalarına uyarlamasıdır. Böylece çalışma, iklim krizinin yalnızca çevresel ve teknik bir sorun olarak değil, aynı zamanda demokratik katılımın güçlendirilmesini gerektiren siyasal bir yönetim meselesi olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle araştırmanın hem iklim siyaseti hem de katılımcı demokrasi literatürüne kuramsal katkı sağlaması ve gelecekte yapılacak ampirik araştırmalara kavramsal bir zemin oluşturmaya beklenmektedir.

Bu doğrultuda çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünün ardından, ilk bölümde araştırmanın yöntemi ve kapsamı açıklanmaktadır. İkinci bölümde iklim siyaseti ve demokratik yönetişimin kuramsal temelleri ele alınmakta, üçüncü bölümde yurttaş meclislerinin yapısı, işleyişi ve farklı ülkelerdeki uygulamaları incelenmektedir. Dördüncü bölümde yurttaş meclislerinin siyasal katılımın demokratikleşmesine etkileri değerlendirilmektedir. Beşinci bölümde ise Türkiye’de iklim yönetişimi bağlamında yurttaş meclislerinin uygulanabilirliği tartışılarak politika önerilerine yer verilmektedir.

1. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

İklim siyasetinde yurttaş meclislerinin siyasal katılımın demokratikleşmesine katkısını değerlendirmek amacıyla nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Çalışma, kuramsal bir araştırma niteliği taşımakta olup veriler doküman analizi tekniğiyle elde edilmiştir. Doküman analizi, belirli bir araştırma problemine ilişkin yazılı materyallerin sistematik biçimde incelenmesi, sınıflandırılması ve yorumlanmasına dayanan nitel bir veri toplama yöntemidir (Bowen, 2009). Bu yöntem, özellikle kamu politikaları, siyaset bilimi ve yönetim alanındaki kuramsal çalışmaların yürütülmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Araştırmanın veri kaynaklarını ulusal ve uluslararası bilimsel yayınlar, hakemli dergi makaleleri, kitaplar, uluslararası kuruluş raporları, resmî politika belgeleri ve iklim yönetişimine ilişkin kurumsal dokümanlar oluşturmaktadır. Bu kapsamda başta IPCC, OECD, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yayımlanan rapor ve strateji belgeleri olmak üzere, iklim siyaseti, demokratik yönetim, müzakereci demokrasi ve yurttaş meclisleri alanındaki temel kaynaklar incelenmiştir. Ayrıca İrlanda, Fransa, Birleşik Krallık, Belçika ve Kanada’da uygulanan yurttaş meclisi örneklerine ilişkin akademik çalışmalar ve resmî raporlar değerlendirilmiştir.

Literatür taraması, ulusal ve uluslararası akademik veri tabanları ile ilgili kurumların resmî internet sitelerinde gerçekleştirilmiştir. Akademik yayınların belirlenmesinde başta Web of Science, Scopus, Google Scholar ve TR Dizin olmak üzere erişilebilir bilimsel veri tabanlarından yararlanılmıştır. Tarama sürecinde “iklim siyaseti”, “iklim yönetişimi”, “yurttaş meclisleri”, “katılımcı demokrasi”, “müzakereci demokrasi”, “siyasal katılım” ve bunların İngilizce karşılıkları olan *climate politics*, *climate governance*, *citizens’ assemblies*, *participatory democracy*, *deliberative democracy* ve *political participation* anahtar sözcükleri kullanılmıştır. Kaynak taraması ağırlıklı olarak 2000-2026 yılları arasındaki yayınları kapsamakla birlikte, alanın kuramsal gelişimini

ortaya koyan ve literatürde temel başvuru kaynağı niteliği taşıyan daha erken tarihli çalışmalara da başvurulmuştur.

Dokümanların seçiminde güncellik, bilimsel güvenilirlik, konu ile doğrudan ilişkili olma ve literatürde temel başvuru kaynağı olarak kabul edilme ölçütleri esas alınmıştır. Bilimsel güvenilirliğin değerlendirilmesinde hakemli dergilerde yayımlanmış çalışmalar, akademik yayınevleri tarafından yayımlanan kitaplar ve bilimsel niteliği kabul edilmiş araştırma raporları önceliklendirilmiştir. Resmî politika belgeleri ve kurumsal dokümanlarda ise ulusal ve uluslararası düzeyde yetkili kamu kurumları ile uluslararası kuruluşlar tarafından yayımlanmış belgeler esas alınmıştır. Temel başvuru kaynaklarının belirlenmesinde ise çalışmanın kuramsal çerçevesine doğrudan katkı sunması, alan literatüründe sıklıkla başvurulmuş bir çalışma olması ve araştırma konusu ile doğrudan ilişkili bulunması dikkate alınmıştır. Çalışmada özellikle yurttaş meclislerinin iklim politikalarının oluşturulmasındaki rolünü, demokratik meşruiyet, katılımcılık, kapsayıcılık ve müzakere süreçleri bağlamında ele alan araştırmalara öncelik verilmiştir.

Türkiye'ye ilişkin değerlendirmelerde ise ulusal iklim politikaları, yerel yönetim uygulamaları ve katılımcı yönetim mekanizmalarını düzenleyen resmî belgeler ile ilgili akademik literatür birlikte incelenmiştir. Elde edilen veriler betimsel ve karşılaştırmalı analiz yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Öncelikle iklim siyaseti ve demokratik yönetime ilişkin kuramsal yaklaşımlar belirlenmiş; ardından yurttaş meclislerinin yapısı, işleyişi ve farklı ülkelerdeki uygulamaları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Son aşamada ise uluslararası deneyimlerden hareketle Türkiye'nin iklim yönetimi açısından yurttaş meclislerinin uygulanabilirliği değerlendirilmiş ve politika önerileri geliştirilmiştir.

Elde edilen veriler betimsel ve karşılaştırmalı analiz yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Analiz sürecinde öncelikle iklim siyaseti, demokratik yönetim, katılımcı demokrasi, müzakereci demokrasi ve yurttaş meclislerine ilişkin kuramsal çerçeve oluşturulmuş; daha sonra farklı ülke uygulamaları katılımcıların belirlenme ve seçilme biçimi, müzakere sürecinin işleyişi, ortaya konulan önerilerin niteliği ve bu önerilerin politika süreçlerine yansımaları gibi ortak ölçütler üzerinden karşılaştırılmış ve bu mekanizmaların siyasal katılımın demokratikleşmesine sağladığı katkılar analiz edilmiştir. Son aşamada ise uluslararası deneyimlerden hareketle Türkiye'nin iklim yönetimi açısından yurttaş meclislerinin uygulanabilirliği değerlendirilmiş ve politika önerileri geliştirilmiştir.

Çalışmanın temel sınırlılığı, ulaşılan bulguların yalnızca incelenen yazılı kaynaklar ve mevcut uygulama örnekleriyle sınırlı olmasıdır. Bu nedenle gelecekte yapılacak araştırmalarda, yerel yönetimler, karar vericiler ve vatandaşlarla gerçekleştirilecek ampirik çalışmaların kuramsal değerlendirmeleri saha verileriyle sinamaya ve desteklemeye katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

2. İklim Siyaseti ve Demokratik Yönetişim: Kuramsal Çerçeve

İklim değişikliği, günümüzde yalnızca çevre politikalarının değil, kamu yönetimi, ekonomi, uluslararası ilişkiler ve siyaset biliminin de temel araştırma alanlarından biri hâline gelmiştir. Sanayi Devrimi sonrasında hız kazanan fosil yakıt kullanımı, kentleşme, endüstriyel üretim ve doğal kaynakların yoğun tüketimi, atmosferde sera gazı birikimini artırarak küresel iklim sisteminde önemli değişimlere yol açmıştır. Bu değişimlerin etkileri yalnızca sıcaklık artışları ile sınırlı kalmamakta; kuraklık, sel, orman yangınları, biyolojik çeşitlilik kaybı, gıda ve su güvenliği sorunları ile kitlesel göç hareketleri gibi çok yönlü sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle iklim değişikliği, klasik çevre yönetimi anlayışının ötesinde siyasal karar alma süreçlerini, kamu politikalarını ve yönetim mekanizmalarını yeniden şekillendiren küresel bir yönetim sorunu olarak değerlendirilmektedir (IPCC, 2023).

Siyaset bilimi literatüründe iklim siyaseti, iklim değişikliğinin önlenmesi (*mitigation*), etkilerine uyum sağlanması (*adaptation*) ve iklim adaletinin gerçekleştirilmesine yönelik karar alma süreçleri ile bu süreçlerde rol alan aktörler arasındaki ilişkileri ifade etmektedir (Bulkeley

ve Newell, 2015). Bu yönüyle iklim siyaseti yalnızca çevresel hedeflerin belirlenmesini değil; ekonomik kalkınma tercihleri, enerji politikaları, sosyal adalet, kamu kaynaklarının dağılımı ve kuşaklar arası sorumluluk gibi çok boyutlu konuları da kapsamaktadır. Dolayısıyla iklim politikalarının oluşturulması, yalnızca teknik uzmanlığın değil, farklı toplumsal aktörlerin katılımını gerektiren siyasal bir süreç olarak görülmektedir.

İklim değişikliğinin sınır aşan niteliği, ulusal yönetimlerin tek başına çözüm üretmesini güçleştirmektedir. Bu durum, çok düzeyli yönetim (*multi-level governance*) anlayışını ön plana çıkarmaktadır. Çok düzeyli yönetim yaklaşımı; uluslararası kuruluşlar, ulusal hükümetler, yerel yönetimler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, akademik kurumlar ve vatandaşlar arasında iş birliğini esas alan esnek bir yönetim modelini ifade etmektedir (Marks ve Hooghe, 2004). Özellikle iklim politikalarının uygulanmasında uluslararası anlaşmaların yerel düzeyde hayata geçirilmesi, farklı yönetim kademeleri arasında koordinasyonun güçlendirilmesini zorunlu hâle getirmektedir. Bu nedenle iklim yönetimi, dikey ve yatay iş birliğini birlikte içeren çok aktörlü bir yönetim modeli olarak değerlendirilmektedir (Bulkeley, 2010).

Yönetişim kavramı ise geleneksel kamu yönetimi anlayışından farklı olarak devlet merkezli karar alma modelinin ötesine geçmektedir. Yönetişim, kamu politikalarının oluşturulması ve uygulanması sürecinde devletin yanı sıra özel sektör, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve vatandaşların da karar alma süreçlerine katıldığı, ortak sorumluluk ve iş birliğine dayalı bir yönetim anlayışını ifade etmektedir (Pierre ve Peters, 2020). Bu yaklaşımın temel ilkeleri arasında katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik, hukukun üstünlüğü, etkinlik ve kapsayıcılık yer almaktadır (Kooiman, 2003). İklim değişikliği gibi karmaşık ve uzun vadeli politika alanlarında bu ilkelerin hayata geçirilmesi, alınan kararların toplumsal kabulünü artırmakta ve uygulama sürecinde karşılaşılabilecek dirençleri azaltmaktadır.

Türkiye'de de yönetim yaklaşımı özellikle yerel yönetim reformları sonrasında kamu yönetimi literatüründe önemli bir yer edinmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile kent konseyleri, hemşehri hukuku ve katılımcılık ilkelerinin yasal güvence altına alınması, yerel düzeyde demokratik katılımın güçlendirilmesi bakımından önemli gelişmeler olarak değerlendirilmektedir (Göymen, 2010). Bununla birlikte iklim politikalarının hazırlanması ve uygulanmasında vatandaş katılımının kurumsallaşmasına yönelik mekanizmaların henüz istenilen düzeye ulaşmadığı ifade edilmektedir (Keleş ve Hamamcı, 2016). Özellikle iklim eylem planlarının hazırlanması sürecinde katılımın çoğu zaman bilgilendirme düzeyinde kaldığı, karar alma süreçlerine doğrudan etki eden müzakere mekanizmalarının ise sınırlı olduğu görülmektedir.

İklim siyasetinin demokratik yönü, yalnızca çevrenin korunmasına ilişkin kararların alınmasıyla sınırlı değildir. Aynı zamanda bu kararların hangi yöntemlerle alındığı, kimlerin sürece katıldığı ve elde edilen sonuçların toplumsal kesimler arasında nasıl paylaşıldığı da demokratik meşruiyet açısından önem taşımaktadır. Bu noktada çevresel demokrasi kavramı öne çıkmaktadır. Çevresel demokrasi; çevreye ilişkin bilgiye erişim hakkı, karar alma süreçlerine katılım ve çevresel konularda yargıya başvuru hakkı olmak üzere üç temel ilkeye dayanmaktadır (United Nations Economic Commission for Europe [UNECE], 1998). Bu yaklaşım, çevresel kararların yalnızca kamu otoriteleri tarafından değil, toplumun tüm kesimlerinin katılımıyla şekillenmesini savunmaktadır. Böylece çevresel risklerin yönetilmesi sürecinde demokratik meşruiyet güçlenmekte, toplumun çevre politikalarına duyduğu güven artmaktadır.

Demokratik yönetim literatüründe katılımın niteliğine ilişkin tartışmalar, temsili demokrasi ile katılımcı ve müzakereci demokrasi yaklaşımlarını birlikte gündeme getirmektedir. Temsili demokrasi, vatandaşların belirli aralıklarla seçimlere katılarak siyasal temsilcilerini belirlemesine dayanmaktadır. Ancak iklim değişikliği gibi uzun vadeli ve teknik bilgi gerektiren politika alanlarında yalnızca seçim temelli temsil mekanizmasının yeterli olmadığı yönünde önemli eleştiriler bulunmaktadır (Dryzek, 2000). Çünkü seçim süreçleri kısa dönemli siyasal

öncelikleri öne çıkarırken, iklim politikaları uzun vadeli planlama ve kuşaklar arası sorumluluk anlayışını gerektirmektedir. Bu nedenle demokratik karar alma süreçlerinin seçimler dışında farklı katılım mekanizmalarıyla desteklenmesi gerektiği savunulmaktadır.

Katılımcı demokrasi yaklaşımı, vatandaşların yalnızca oy kullanan bireyler değil; kamu politikalarının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine aktif biçimde katılan siyasal aktörler olduğunu kabul etmektedir (Pateman, 1970). Müzakereci demokrasi ise bu katılımın bilgiye dayalı tartışma, karşılıklı öğrenme ve ortak akıl oluşturma süreçleriyle gerçekleşmesini esas almaktadır (Habermas, 1996). Dryzek'e (2000) göre müzakereci süreçler, farklı çıkar gruplarının çatışmasını azaltarak daha kapsayıcı ve meşru politika tercihleri geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle bilimsel belirsizliklerin yüksek olduğu iklim politikalarında farklı bilgi kaynaklarının ve toplumsal deneyimlerin karar alma süreçlerine dâhil edilmesi, politika kalitesini artıran önemli unsurlar arasında gösterilmektedir.

İklim yönetiminde demokratik katılımın güçlendirilmesi aynı zamanda iklim adaleti yaklaşımıyla da ilişkilidir. İklim değişikliğinin etkileri toplumun tüm kesimlerini eşit biçimde etkilememekte; gelir düzeyi düşük gruplar, kırsal nüfus, kadınlar, çocuklar ve kırılgan topluluklar iklim krizinden daha fazla etkilenmektedir (UNDP Türkiye, 2022). Bu nedenle iklim politikalarının hazırlanması sürecinde farklı toplumsal grupların görüşlerinin dikkate alınması, yalnızca demokratik temsil açısından değil, sosyal adalet açısından da önem taşımaktadır. Adil geçiş (*just transition*) yaklaşımı da düşük karbonlu ekonomiye geçiş sürecinde ekonomik ve sosyal maliyetlerin toplumun belirli kesimleri üzerinde yoğunlaşmasını önlemeyi amaçlamaktadır.

Türkiye'de son yıllarda hazırlanan ulusal iklim stratejileri ve yerel iklim eylem planlarında katılımcı yönetim anlayışına daha fazla vurgu yapılmaya başlanmıştır. Özellikle 2053 Net Sıfır Emisyon hedefi doğrultusunda hazırlanan politika belgeleri, kamu kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının ortak hareket etmesini öngörmektedir (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024). Ancak bu belgelerde vatandaşların doğrudan karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak kurumsal mekanizmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, iklim yönetiminde demokratik katılımı güçlendirecek yeni araçlara duyulan ihtiyacı artırmaktadır.

Bu bağlamda yurttaş meclisleri, iklim siyasetinin demokratikleşmesini destekleyen yenilikçi katılım mekanizmaları arasında öne çıkmaktadır. Rastgele örneklem yöntemiyle seçilen vatandaşların bilimsel bilgi ve uzman görüşleri doğrultusunda müzakere ederek politika önerileri geliştirdiği bu yapılar, temsil çeşitliliğini artırmakta, kamuoyu ile karar alıcılar arasında güven ilişkisini güçlendirmekte ve iklim politikalarının demokratik meşruiyetini desteklemektedir (OECD, 2020; Smith, 2009). Dolayısıyla iklim yönetiminin etkinliği yalnızca teknik kapasiteye değil; katılımcılık, kapsayıcılık ve müzakereye dayalı demokratik süreçlerin kurumsallaşmasına da bağlıdır. Bu nedenle iklim siyaseti ile demokratik yönetim arasındaki ilişki, günümüzde sürdürülebilir ve meşru kamu politikalarının temel belirleyicilerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

3. Yurttaş Meclisleri: Yapısı, İşleyişi ve Dünyadaki Uygulamalar

Yurttaş meclisleri (*Citizens' Assemblies*), son yıllarda demokratik yönetim anlayışının gelişmesiyle birlikte kamu politikalarının hazırlanması sürecinde vatandaşların doğrudan katılımını sağlamayı amaçlayan yenilikçi demokratik mekanizmalar arasında öne çıkmaktadır. Temsili demokrasinin tek başına karmaşık kamu sorunlarının çözümünde yetersiz kalabildiği yönündeki tartışmaların yoğunlaşması, katılımcı ve müzakereci demokrasi uygulamalarına olan ilgiyi artırmıştır. Özellikle iklim değişikliği, biyoteknoloji, anayasal reformlar ve seçim sistemleri gibi toplumun geniş kesimlerini ilgilendiren, teknik bilgi gerektiren ve uzun vadeli sonuçlar doğuran politika alanlarında yurttaş meclisleri önemli bir karar destek mekanizması olarak kullanılmaktadır (Smith, 2009; OECD, 2020).

Yurttaş meclisleri, belirli bir kamu politikası konusunda toplumun demografik yapısını temsil edecek şekilde rastgele örnekleme (*sortition*) yöntemiyle seçilen vatandaşlardan oluşan, uzman görüşleri doğrultusunda bilgi edinerek müzakere gerçekleştiren ve karar alıcılara politika önerileri sunan katılımcı platformlardır. Bu yapıların temel amacı, yalnızca kamuoyunun görüşünü ölçmek değil; vatandaşların bilgiye dayalı değerlendirmeler yaparak ortak akıl geliştirmelerini sağlamak ve demokratik meşruiyeti güçlendirmektir (Fishkin, 2018). Böylece yurttaş meclisleri, klasik kamuoyu yoklamalarından veya referandumlardan farklı olarak öğrenmeye, tartışmaya ve ortak karar üretmeye dayanan müzakereci süreçler sunmaktadır.

Literatürde yurttaş meclislerinin ortaya çıkışı, Antik Atina'da uygulanan kura yöntemiyle kamu görevlerinin belirlenmesine kadar uzandırılmaktadır. Ancak modern anlamda yurttaş meclisleri, 1990'lı yıllardan itibaren Kanada'da seçim sistemi reformları kapsamında uygulanmaya başlanmış, daha sonra Avrupa ülkelerinde anayasal değişiklikler, iklim politikaları ve sosyal politika alanlarında yaygınlaşmıştır (Smith, 2009). Günümüzde özellikle OECD ülkelerinde demokratik yeniliklerin önemli araçlarından biri olarak değerlendirilmektedir (OECD, 2020).

Yurttaş meclislerini diğer katılım mekanizmalarından ayıran en önemli özellik, katılımcıların rastgele örnekleme yöntemiyle belirlenmesidir. Katılımcılar yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir, bölgesel dağılım ve sosyoekonomik özellikler dikkate alınarak toplumun çeşitliliğini yansıtacak biçimde seçilmektedir. Böylece yalnızca siyasal olarak aktif bireylerin değil, toplumun farklı kesimlerinden vatandaşların sürece katılması sağlanmaktadır (OECD, 2020).

Bu yöntem demokratik temsil bakımından önemli avantajlar sunmaktadır. Seçimlere dayalı temsili sistemlerde siyasal katılım çoğu zaman belirli gruplar tarafından gerçekleştirilirken, kura yöntemi toplumdaki farklı görüşlerin karar alma sürecine dâhil edilmesini kolaylaştırmaktadır. Landemore'e (2020) göre rastgele örnekleme, demokratik eşitlik ilkesini güçlendirmekte ve karar alma süreçlerinde elitlerin etkisini azaltmaktadır.

Yurttaş meclislerinin ikinci önemli özelliği bilgiye dayalı müzakere sürecidir. Katılımcılar toplantılar öncesinde iklim bilimciler, hukukçular, ekonomistler, kamu yöneticileri ve sivil toplum temsilcileri tarafından hazırlanan tarafsız bilgi notlarını incelemekte; uzman sunumları ve soru-cevap oturumları aracılığıyla konu hakkında ayrıntılı bilgi edinmektedirler. Böylece vatandaşlar yalnızca kişisel görüşleriyle değil, bilimsel veriler ışığında değerlendirme yapabilmektedir (Fishkin, 2018).

Bir diğer önemli özellik ise bağımsız kolaylaştırıcıların (*facilitator*) süreci yönetmesidir. Müzakerelerde her katılımcının eşit söz hakkına sahip olması, farklı görüşlerin özgürce ifade edilmesi ve tartışmaların yapıcı biçimde yürütülmesi profesyonel kolaylaştırıcılar tarafından sağlanmaktadır. Bu yöntem, çoğunluğun baskısını azaltarak daha kapsayıcı kararların ortaya çıkmasına katkı sunmaktadır (Escobar ve Elstub, 2019).

Yurttaş meclislerinin çıktıları genellikle bağlayıcı hukuk kuralları niteliğinde değildir. Bunun yerine hazırlanan raporlar ve politika önerileri hükümetlere, parlamentolara veya yerel yönetimlere sunulmaktadır. Bununla birlikte birçok ülkede siyasal aktörler bu önerileri dikkate almakta ve önemli bir bölümü kamu politikalarına yansıtılmaktadır (OECD, 2020).

Yurttaş meclisleri belirli aşamalardan oluşan sistematik bir süreç içerisinde faaliyet göstermektedir.

İlk aşamada, ele alınacak kamu politikası belirlenmekte ve bağımsız organizasyon komitesi oluşturulmaktadır. Daha sonra ulusal nüfus kayıtları veya seçmen listeleri üzerinden rastgele vatandaş seçimi yapılmaktadır. Seçilen bireyler gönüllülük esasına göre meclise katılmaktadır.

İkinci aşamada, katılımcılar konu hakkında ayrıntılı eğitim almaktadır. Uzman akademisyenler, kamu kurumları, meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşları farklı görüşleri

temsil eden sunumlar gerçekleştirmektedir. Böylece kararların tek taraflı bilgiye dayanması önlenmektedir (Smith, 2009).

Üçüncü aşamada, müzakere süreci yürütülmektedir. Katılımcılar küçük çalışma gruplarında görüş alışverişinde bulunmakta, farklı politika seçeneklerini değerlendirmekte ve ortak öneriler geliştirmektedir. Bu süreçte bireysel görüşlerden çok ortak yararı esas alan çözüm önerileri öne çıkmaktadır (Habermas, 1996).

Son aşamada, hazırlanan öneriler oylanmakta ve kabul edilen tavsiye kararları ayrıntılı rapor hâline getirilerek ilgili kamu kurumlarına sunulmaktadır. Pek çok ülkede hükümetler bu önerilere belirli süre içerisinde resmî cevap vermekle yükümlü tutulmaktadır (OECD, 2020).

İklim yönetişi alanında yurttaş meclislerinin en dikkat çekici örneklerinden biri İrlanda Yurttaş Meclisi örneğidir. 2016 yılında kurulan meclis başlangıçta anayasal reformlar için oluşturulmuş, daha sonra iklim değişikliği de gündemine alınmıştır. Başkanlığını emekli yargıç Mary Laffoy'un yürüttüğü meclis, 99 rastgele seçilmiş vatandaşan oluşmuştur.

Katılımcılar yaklaşık beş ay boyunca iklim bilimcileri, enerji uzmanları, tarım ekonomistleri ve çevre politikası araştırmacılarından eğitim almış, ardından kapsamlı müzakereler gerçekleştirmiştir. Süreç sonunda karbon vergisinin artırılması, yenilenebilir enerji yatırımlarının hızlandırılması, tarım sektörünün sera gazı emisyonlarının azaltılması ve iklim değişikliğinin eğitim müfredatına dâhil edilmesi gibi 13 temel öneri kabul edilmiştir. Bu önerilerin önemli bir bölümü daha sonra İrlanda Parlamentosu tarafından değerlendirilmiş ve *Climate Action Plan* ile *Climate Action and Low Carbon Development Act (2021)* hazırlanırken dikkate alınmıştır (Farrell ve ark., 2019).

İrlanda örneği, yurttaş meclislerinin yalnızca danışma organı olmanın ötesinde ulusal iklim politikalarının şekillenmesinde etkili olabileceğini göstermesi bakımından literatürde en başarılı örneklerden biri kabul edilmektedir.

Bir diğer önemli örnek Fransa İklim Yurttaş Meclisi (Convention Citoyenne pour le Climat) uygulamasıdır. 2019 yılında Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron tarafından Sarı Yelekliler protestoları sonrasında başlatılan süreçte 150 vatandaş rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiştir.

Yaklaşık dokuz ay süren çalışmalarda katılımcılar ulaşım, enerji, tüketim, konut ve üretim politikaları üzerine kapsamlı müzakereler yürütmüş; sera gazı emisyonlarını 2030 yılına kadar %40 azaltmaya yönelik 149 politika önerisi geliştirmiştir. Bunlar arasında kısa mesafeli iç hat uçuşlarının sınırlandırılması, binalarda enerji verimliliğinin artırılması, reklam düzenlemeleri ve düşük karbonlu ulaşım yatırımları gibi öneriler yer almıştır. Hükümet önerilerin büyük bölümünü yasama sürecine taşımış, bazıları ise İklim ve Dayanıklılık Yasası'na (Climate and Resilience Law, 2021) yansımıştır (OECD, 2020; Courant, 2021).

Birleşik Krallık'ta ise Climate Assembly UK, Parlamento tarafından 2020 yılında oluşturulmuştur. Birleşik Krallık'ın 2050 Net Sıfır Emisyon hedefi doğrultusunda faaliyet gösteren meclis, 108 vatandaşan oluşmuştur. COVID-19 salgını nedeniyle toplantıların önemli kısmı çevrim içi gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılar enerji, ulaşım, konut, gıda ve tüketim politikalarını değerlendirmiş; yenilenebilir enerji yatırımlarının artırılması, elektrikli araçların yaygınlaştırılması, düşük karbonlu konutların desteklenmesi ve karbon ayak izinin azaltılması yönünde kapsamlı öneriler geliştirmiştir. Parlamento komisyonları bu raporu enerji ve iklim politikalarının hazırlanmasında önemli bir danışma belgesi olarak kullanmıştır (Climate Assembly UK, 2020).

Belçika'nın Almanca konuşulan bölgesinde (Ostbelgien) kurulan Kalıcı Yurttaş Konseyi (Permanent Citizens' Council) ise deliberatif demokrasinin kurumsallaşmış örneklerinden biri

olarak gösterilmektedir. 2019 yılından itibaren faaliyet gösteren sistemde rastgele seçilen vatandaşlar belirli aralıklarla kamu politikalarını değerlendirmekte ve Parlamento gündemini etkileyebilecek öneriler hazırlamaktadır. Bu model, tek seferlik yurttaş meclislerinden farklı olarak sürekli çalışan deliberatif kurumların mümkün olduğunu göstermektedir (OECD, 2020).

Kanada'nın British Columbia Yurttaş Meclisi ise seçim sistemi reformu amacıyla kurulmuş ilk modern yurttaş meclislerinden biridir. 160 vatandaşın katıldığı süreçte yaklaşık bir yıl boyunca eğitim, müzakere ve değerlendirme çalışmaları yürütülmüş; seçim sistemine ilişkin öneriler referanduma sunulmuştur. Her ne kadar referandum sonucunda gerekli çoğunluk sağlanamamış olsa da bu uygulama modern yurttaş meclislerinin gelişiminde dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Warren ve Pearse, 2008).

Uluslararası uygulamalar incelendiğinde yurttaş meclislerinin iklim siyasetine üç temel katkı sağladığı görülmektedir. İlk olarak, bilimsel bilgi ile vatandaş deneyimini aynı platformda buluşturarak daha nitelikli politika önerilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. İkinci olarak, farklı toplumsal kesimlerin karar alma süreçlerine katılımını sağlayarak demokratik meşruiyeti güçlendirmektedir. Üçüncü olarak ise iklim politikalarının toplum tarafından benimsenmesini kolaylaştırarak uygulama başarısını artırmaktadır (OECD, 2020; Landemore, 2020).

Bununla birlikte yurttaş meclisleri her sorunu tek başına çözebilecek mekanizmalar değildir. Önerilerin uygulanması siyasal iradeye bağlıdır ve meclis kararlarının bağlayıcı olmaması en sık dile getirilen eleştiriler arasındadır. Ayrıca maliyet, zaman, organizasyon kapasitesi ve kamuoyunun farkındalık düzeyi gibi unsurlar uygulama başarısını etkileyebilmektedir (Escobar ve Elstub, 2019). Ancak uluslararası deneyimler, uygun kurumsal tasarım ve güçlü siyasal destek sağlandığında yurttaş meclislerinin iklim yönetiminde demokratik katılımı güçlendiren etkili araçlar olduğunu göstermektedir.

4. İklim Siyasetinde Yurttaş Meclislerinin Siyasal Katılma Etkisi

Yurttaş meclisleri, son yıllarda demokratik yönetim tartışmalarında yalnızca yeni bir katılım aracı olarak değil, aynı zamanda demokratik sistemlerin karşı karşıya kaldığı temsil, güven ve meşruiyet sorunlarına alternatif çözümler sunan kurumsal yenilikler olarak değerlendirilmektedir. Özellikle iklim değişikliği gibi uzun vadeli, bilimsel bilgiye dayalı ve farklı çıkar gruplarını doğrudan etkileyen politika alanlarında, geleneksel temsil mekanizmalarının tek başına yeterli olmadığı yönündeki görüşler güç kazanmıştır. Bu nedenle yurttaş meclisleri, demokratik katılımın yalnızca seçim süreçleriyle sınırlı kalmaması gerektiğini savunan katılımcı ve müzakereci demokrasi yaklaşımlarının uygulamadaki en görünür örneklerinden biri hâline gelmiştir (Dryzek, 2000; OECD, 2020).

Temsili demokraside vatandaşların siyasal katılımı çoğunlukla seçim dönemlerinde oy kullanma, siyasi partilere üyelik veya sivil toplum faaliyetleri aracılığıyla gerçekleşmektedir. Bununla birlikte günümüzde seçimlere katılım oranlarının düşmesi, siyasal kurumlara duyulan güvenin azalması ve vatandaşların kamu politikaları üzerindeki etkisinin sınırlı olduğu algısı, demokratik sistemlerin meşruiyetini tartışmalı hâle getirmektedir (Norris, 2011). Özellikle iklim değişikliği gibi gelecek kuşakları doğrudan ilgilendiren konularda kısa vadeli siyasal hesapların ön plana çıkması, toplumun geniş kesimlerinin karar alma süreçlerine daha etkin katılmasını sağlayacak yeni mekanizmalara duyulan ihtiyacı artırmaktadır.

Bu noktada yurttaş meclisleri, vatandaşların yalnızca tercihlerini ifade ettikleri platformlar olmaktan öte, bilgi edinerek değerlendirme yaptıkları ve ortak çözüm önerileri geliştirdikleri müzakereci alanlar oluşturmaktadır. Habermas'ın (1996) iletişimsel eylem kuramında vurguladığı gibi demokratik meşruiyet yalnızca seçimlerden değil, kamusal tartışmaların özgür, eşit ve rasyonel biçimde yürütüldüğü süreçlerden de beslenmektedir. Yurttaş

meclisleri, farklı toplumsal grupları aynı müzakere ortamında buluşturarak bu anlayışın kurumsal karşılığını oluşturmaktadır.

Yurttaş meclislerinin siyasal katılıma sağladığı en önemli katkılardan biri demokratik temsilin daha kapsayıcı hâle gelmesidir. Klasik seçim sistemlerinde temsil çoğunlukla siyasi partiler aracılığıyla gerçekleşmekte; gençler, kadınlar, düşük gelir grupları, kırsal nüfus ve dezavantajlı bireyler karar alma mekanizmalarında yeterince temsil edilemeyebilmektedir. Rastgele örnekleme yöntemiyle oluşturulan yurttaş meclisleri ise toplumun demografik çeşitliliğini yansıtmayı amaçladığından daha dengeli bir temsil yapısı ortaya çıkarmaktadır (Smith, 2009).

Örneğin Fransa İklim Yurttaş Meclisi'nde katılımcılar yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, coğrafi bölge ve meslek gibi ölçütlere göre belirlenmiştir. Böylece daha önce siyasal süreçlere hiç katılmamış bireyler de ulusal iklim politikalarının oluşturulmasına doğrudan katkı sunabilmiştir. Bu durum, temsilin yalnızca seçimlerde oy kullanmakla sınırlı olmadığını; vatandaşların politika üretim süreçlerinde de aktif rol üstlenebileceğini göstermiştir (Courant, 2021).

Benzer şekilde İrlanda Yurttaş Meclisi, kırsal bölgelerde yaşayan vatandaşlar ile kent merkezlerinde yaşayan bireyleri aynı platformda buluşturmuş; farklı sosyal grupların iklim değişikliğine ilişkin önceliklerini ortak bir zeminde tartışmasına olanak sağlamıştır (Farrell, Suiter ve Harris, 2019). Bu yönüyle yurttaş meclisleri, demokratik temsilin niceliksel olduğu kadar niteliksel yönünü de güçlendirmektedir.

Siyasal katılımın demokratikleşmesinde yalnızca katılım düzeyinin artması yeterli değildir. Katılımın bilgiye dayalı, eleştirel düşünmeyi teşvik eden ve farklı görüşlerin karşılıklı olarak değerlendirildiği bir süreç hâline gelmesi gerekmektedir. Müzakereci demokrasi kuramı da tam olarak bu noktaya odaklanmaktadır (Dryzek, 2000).

Yurttaş meclislerinde katılımcılar, karar vermeden önce bilim insanları, kamu yöneticileri, sivil toplum temsilcileri ve farklı disiplinlerden uzmanlarla görüşmekte; ardından küçük çalışma gruplarında alternatif politika seçeneklerini tartışmaktadır. Böylece bireysel önyargılar zaman içinde yerini ortak değerlendirmelere bırakabilmektedir. Fishkin (2018), müzakereci süreçlerin vatandaşların bilgi düzeyini artırdığını ve ilk tercihlerini yeniden gözden geçirmelerine imkân tanıdığını belirtmektedir.

Bunun somut örneklerinden biri Climate Assembly UK çalışmasıdır. Birleşik Krallık'ta oluşturulan mecliste başlangıçta elektrikli araçlar, karbon vergisi ve yenilenebilir enerji konusunda farklı görüşlere sahip olan katılımcılar, uzman sunumları sonrasında ortak öneriler geliştirebilmiştir. Nihai raporda yalnızca çevresel hedefler değil, sosyal maliyetler ve ekonomik geçiş sürecine ilişkin öneriler de yer almıştır (Climate Assembly UK, 2020). Bu durum, müzakerecinin kutuplaşmayı azaltarak daha dengeli politika önerileri üretebildiğini göstermektedir.

İklim politikalarının başarılı olabilmesi yalnızca bilimsel doğruluğa değil, aynı zamanda toplum tarafından kabul görmesine bağlıdır. Özellikle karbon vergileri, enerji dönüşümü, fosil yakıt kullanımının sınırlandırılması veya tarımsal üretime ilişkin düzenlemeler gibi uygulamalar toplumun belirli kesimlerini doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle karar alma süreçlerinin şeffaf ve katılımcı biçimde yürütülmesi demokratik meşruiyeti güçlendiren temel unsurlardan biri olarak görülmektedir (Bächtiger ve Parkinson, 2019).

Yurttaş meclisleri, kararların hazırlanma sürecine vatandaşları doğrudan dâhil ederek kamu kurumlarına duyulan güveni artırabilmektedir. OECD'nin (2020) farklı ülke uygulamalarını kapsayan değerlendirmesinde, müzakereci süreçlerin vatandaşların kamu kurumlarına güven düzeyini artırdığı ve politika önerilerinin uygulanabilirliğini güçlendirdiği belirtilmektedir.

İrlanda'da hazırlanan iklim önerilerinin Parlamento tarafından önemli ölçüde dikkate alınması, vatandaşların sürece olan güvenini artırmış ve iklim politikalarının siyasal meşruiyetini güçlendirmiştir (Farrell ve ark., 2019). Benzer şekilde Belçika'nın Almanca konuşulan bölgesinde oluşturulan Ostbelgien Yurttaş Konseyi, vatandaşlar ile Parlamento arasında sürekli iletişim sağlayan kalıcı bir mekanizma oluşturarak demokratik güvenin kurumsallaşmasına katkı sunmuştur (OECD, 2020).

İklim değişikliği toplumun tüm kesimlerini aynı biçimde etkilememektedir. Düşük gelir grupları, kadınlar, yaşlılar, engelliler, kırsal nüfus ve gençler iklim krizinin ekonomik ve sosyal etkilerine karşı daha kırılgan konumdadır. Bu nedenle iklim politikalarının hazırlanmasında yalnızca çoğunluğun değil, farklı toplumsal grupların da sürece katılması gerekmektedir (UNDP Türkiye, 2022).

Yurttaş meclisleri, rastgele örnekleme yöntemi sayesinde toplumun farklı kesimlerini aynı müzakere ortamında buluşturarak kapsayıcı karar alma süreçlerini desteklemektedir. Özellikle gençlerin ve kadınların temsil oranlarının artırılması, iklim politikalarının kuşaklar arası adalet perspektifiyle değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Landemore (2020), bilişsel çeşitliliğin artmasının yalnızca temsil sorununu çözmediğini, aynı zamanda daha yaratıcı ve uygulanabilir politika önerileri geliştirilmesini de kolaylaştırdığını ifade etmektedir.

Örneğin Fransa İklim Yurttaş Meclisi'nde farklı sosyoekonomik gruplardan bireylerin birlikte çalışması sonucunda enerji dönüşümünün yalnızca çevresel değil, sosyal politika boyutları da dikkate alınmıştır. Özellikle düşük gelirli hanelerin enerji maliyetlerinin azaltılmasına yönelik öneriler, iklim adaletinin politika önerilerine yansıyan somut örneklerinden biri olmuştur (Courant, 2021).

Yurttaş meclislerinin önemli işlevlerinden biri de geliştirilen politikaların uygulanabilirliğini artırmasıdır. Kamu politikalarının başarısı yalnızca hukuki düzenlemelere değil, toplumun bu düzenlemeleri benimsemesine de bağlıdır. Katılım yoluyla oluşturulan politikalar, vatandaşların sürece sahiplenmesini kolaylaştırmakta ve uygulama aşamasındaki toplumsal direnci azaltmaktadır (Fung, 2015).

İrlanda ve Birleşik Krallık örneklerinde görüldüğü üzere, vatandaşların hazırladığı öneriler hükümet politikalarına yansıdığı anda kamuoyu desteği de artmıştır. Özellikle karbon emisyonlarının azaltılması gibi ekonomik maliyet doğurabilecek düzenlemelerde vatandaşların karar sürecine katılması, uygulamaların daha kabul edilebilir olmasına katkı sağlamıştır (Climate Assembly UK, 2020).

Bunun yanında yerel yönetim düzeyinde oluşturulan yurttaş meclisleri, kentlerin iklim eylem planlarının hazırlanmasında da önemli rol oynamaktadır. İskoçya İklim Yurttaş Meclisi (*Scotland Climate Assembly*), yerel ulaşım, enerji verimliliği ve sürdürülebilir kentleşme konularında hazırladığı önerilerle İskoç Hükûmeti'nin iklim politikalarına katkıda bulunmuştur. Bu örnek, deliberatif mekanizmaların yalnızca ulusal değil, yerel ölçekte de etkili olabileceğini göstermektedir (Scottish Government, 2021).

Her ne kadar yurttaş meclisleri demokratik katılım açısından önemli avantajlar sunsa da literatürde çeşitli eleştiriler de bulunmaktadır. Bunlardan ilki, meclislerin kararlarının çoğu ülkede hukuken bağlayıcı olmamasıdır. Nihai karar yetkisi parlamentolar ve hükümetlerde bulunduğu için hazırlanan önerilerin uygulanması siyasal iradeye bağlıdır (Setälä, 2017).

İkinci eleştiri, deliberatif süreçlerin zaman ve maliyet gerektirmesidir. Katılımcıların eğitimi, uzman desteği, organizasyon ve kolaylaştırıcılık hizmetleri önemli mali kaynaklar gerektirebilmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde bu mekanizmaların sürdürülebilir biçimde uygulanması kurumsal kapasiteye bağlıdır.

Üçüncü eleştiri ise katılımcıların sınırlı sayıda olması nedeniyle toplumun tamamını temsil edip edemeyecekleri konusundadır. Ancak OECD (2020), uygun örnekleme yöntemleri ve şeffaf süreçlerle bu sorunun büyük ölçüde azaltılabileceğini belirtmektedir. Ayrıca yurttaş meclislerinin temsili demokrasinin alternatifi değil, onu tamamlayan mekanizmalar olduğu vurgulanmaktadır.

Genel olarak yurttaş meclisleri, siyasal katılımın demokratikleşmesine çok yönlü katkılar sunmaktadır. Rastgele örnekleme yöntemiyle temsil çeşitliliğini artırmaları, bilgiye dayalı müzakere süreçleri oluşturmaları, demokratik meşruiyeti güçlendirmeleri ve iklim politikalarının toplumsal kabulünü desteklemeleri bu mekanizmaların en önemli avantajları arasında yer almaktadır. Uluslararası uygulamalar, özellikle iklim değişikliği gibi karmaşık kamu sorunlarında yurttaş meclislerinin temsili demokrasiyi tamamlayan etkili araçlar olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bu mekanizmaların başarıya ulaşabilmesi; siyasal iradenin önerileri dikkate almasına, süreçlerin şeffaf yürütülmesine ve katılımcı karar alma kültürünün kurumsallaşmasına bağlıdır. Bu bağlamda yurttaş meclisleri, iklim siyasetinin demokratikleşmesinde yalnızca katılımı artıran bir araç değil, aynı zamanda kamu politikalarının daha kapsayıcı, meşru ve sürdürülebilir biçimde oluşturulmasına katkı sağlayan önemli bir yönetim modeli olarak değerlendirilebilir.

5. Türkiye'de İklim Yönetişimi ve Yurttaş Meclislerinin Geleceği

İklim değişikliğinin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin giderek daha belirgin hâle gelmesi, Türkiye'de de iklim politikalarının yalnızca çevre yönetiminin bir parçası olarak değil, kamu yönetimi ve yönetim anlayışının temel politika alanlarından biri olarak ele alınmasını gerekli kılmıştır. Son yıllarda yaşanan kuraklık, orman yangınları, ani sel olayları, su kaynaklarındaki azalma ve tarımsal üretimde meydana gelen kayıplar, iklim değişikliğinin Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınması üzerinde doğrudan etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu gelişmeler doğrultusunda merkezi yönetim, yerel yönetimler, üniversiteler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte hareket ettiği çok aktörlü bir iklim yönetişimi anlayışı giderek önem kazanmaktadır (Keleş ve Hamamcı, 2016).

Türkiye'de iklim politikalarının kurumsal gelişimi özellikle Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne taraf olunması ve ardından Paris İklim Anlaşması'nın onaylanmasıyla yeni bir ivme kazanmıştır. Bunun devamında 2053 Net Sıfır Emisyon hedefinin ilan edilmesi, iklim değişikliğinin yalnızca çevresel değil; enerji, sanayi, ulaştırma, tarım ve yerel yönetim politikalarıyla bütünleşik biçimde ele alınmasını gerekli kılmıştır. Bu süreçte hazırlanan ulusal strateji belgeleri, sera gazı emisyonlarının azaltılmasının yanında iklim değişikliğine uyum kapasitesinin artırılmasını ve yerel yönetimlerin sürece daha etkin katılımını öncelikli hedefler arasında göstermektedir (İklim Değişikliği Başkanlığı, 2024).

İklim yönetişiminin başarısı yalnızca merkezi idarenin hazırladığı politika belgelerine bağlı değildir. Günümüzde yönetim anlayışı, kamu politikalarının hazırlanması ve uygulanmasında devletin yanında yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların da karar alma süreçlerine katılımını gerekli görmektedir (Pierre ve Peters, 2020). Bu nedenle iklim değişikliği gibi toplumun tamamını etkileyen konularda katılımcı mekanizmaların güçlendirilmesi demokratik yönetişimin temel unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'de yerel yönetimler, iklim değişikliğiyle mücadelede giderek daha aktif rol üstlenmektedir. Özellikle büyükşehir belediyeleri tarafından hazırlanan Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planları (SECAP), sera gazı emisyonlarının azaltılması ve iklim değişikliğine uyum politikalarının yerel düzeyde uygulanmasına yönelik önemli araçlar arasında yer almaktadır. Türkiye Belediyeler Birliği tarafından 2026 yılında gerçekleştirilen Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP) Deneyim Paylaşımı Toplantısı'nda Mersin, Muğla, Eskişehir, Şanlıurfa, Adana, Ankara, İstanbul, İzmir ve Antalya Büyükşehir Belediyeleri, SECAP hazırlama süreçleri, izleme ve değerlendirme çalışmaları ile iyi uygulama örneklerini paylaşmıştır. Ayrıca toplantıda, iklim eylem

planı bulunan 26 büyükşehir ve 5 il belediyesinin mevcut durumuna ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır (Türkiye Belediyeler Birliği, 2026).

Örneğin İzmir Büyükşehir Belediyesi, Avrupa Birliği'nin "İklim Nötr ve Akıllı Şehirler Misyonu" kapsamında seçilen kentlerden biri olmuş ve karbon nötr kent hedefi doğrultusunda katılımcı planlama süreçleri yürütmüştür. Benzer şekilde İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Yeşil Şehir Eylem Planı kapsamında üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla çeşitli çalıştaylar düzenlemiştir. Ancak bu süreçlerde vatandaşların doğrudan müzakere ederek politika önerileri geliştirebildiği müzakereci mekanizmaların henüz kurumsallaşmadığı görülmektedir.

Türkiye'de vatandaş katılımına ilişkin en önemli kurumsal yapılardan biri kent konseyleridir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesi uyarınca oluşturulan kent konseyleri; kamu kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler, meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve vatandaşların ortak akıl anlayışı çerçevesinde yerel yönetime katılımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Türkiye Cumhuriyeti, 2005). Kanuna göre kent konseylerinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti, 2005). Bununla birlikte, uygulamada kent konseylerinin kararlarının tavsiye niteliğinde kalması, katılımın istenilen düzeye ulaşamaması ve yerel karar alma süreçleri üzerindeki etkisinin sınırlı olması literatürde sıklıkla dile getirilen eleştiriler arasında yer almaktadır (Kocaoğlu, 2014; Kaypak, 2012).

Bu noktada yurttaş meclisleri, mevcut katılım mekanizmalarını tamamlayabilecek yeni bir model olarak değerlendirilebilir. Kent konseylerinden farklı olarak yurttaş meclisleri, rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen vatandaşların belirli bir politika alanında uzman desteği alarak müzakere yürüttüğü müzakereci yapılardır. Böylece yalnızca örgütlü kesimlerin değil, toplumun farklı sosyoekonomik gruplarının da karar alma süreçlerine katılması mümkün olmaktadır (Smith, 2009).

Türkiye açısından değerlendirildiğinde yurttaş meclislerinin özellikle yerel yönetimlerde uygulanması daha gerçekçi görünmektedir. Büyükşehir belediyeleri tarafından hazırlanacak iklim eylem planları öncesinde oluşturulacak Yerel İklim Yurttaş Meclisleri, ulaşım, enerji, su yönetimi, atık politikaları ve yeşil alan planlaması gibi konularda vatandaşların doğrudan öneri geliştirmesine olanak sağlayabilir. Böyle bir uygulama, hem yerel ihtiyaçların daha doğru belirlenmesine hem de hazırlanan politikaların toplum tarafından benimsenmesine katkı sağlayacaktır.

Örneğin kuraklığın yoğun olarak hissedildiği Konya Ovası veya Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde oluşturulacak yurttaş meclisleri, su tasarrufu, tarımsal sulama teknikleri ve kuraklığa dayanıklı üretim modelleri konusunda yerel bilgi ile bilimsel bilgiyi bir araya getirebilir. Benzer şekilde Akdeniz Bölgesi'nde orman yangınlarının önlenmesine yönelik oluşturulacak yurttaş meclisleri, bölge halkının deneyimlerini afet yönetimi politikalarına yansıtabilir. Bu uygulamalar, katılımın yalnızca görüş bildirme düzeyinde kalmamasını; ortak çözüm üretmeye dayalı bir süreç dönüşmesini sağlayabilir.

Bununla birlikte Türkiye'de yurttaş meclislerinin uygulanabilmesi bazı kurumsal düzenlemeleri de gerekli kılmaktadır. Öncelikle bu yapıların hukuki statüsünün belirlenmesi, hazırlanan önerilerin belediye meclisleri veya ilgili kamu kurumları tarafından hangi usulle değerlendirileceğinin açık biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca katılımcıların tarafsız biçimde seçilmesi, uzman sunumlarının bilimsel tarafsızlık ilkesine uygun hazırlanması ve müzakere süreçlerinin bağımsız kolaylaştırıcılar tarafından yürütülmesi, müzakereci sürecin güvenilirliği açısından önem taşımaktadır (OECD, 2020).

Yurttaş meclislerinin geleceği açısından dijital teknolojiler de önemli fırsatlar sunmaktadır. Çevrim içi toplantılar, dijital oylama sistemleri ve elektronik katılım platformları

sayesinde farklı şehirlerde yaşayan vatandaşların aynı müzakere sürecine katılması mümkün hâle gelebilir. Özellikle genç nüfusun dijital teknolojileri yoğun biçimde kullanması, iklim politikalarına katılımın artırılmasında önemli bir avantaj sağlayabilir. Böylece yüz yüze toplantılar ile dijital katılım araçlarının birlikte kullanıldığı hibrit yurttaş meclisi modelleri geliştirilebilir. Bununla birlikte, dijital katılım mekanizmalarının uygulanmasında dijital eşitsizlik, teknolojik araçlara erişimde yaşanan farklılıklar, erişilebilirlik sorunları ve kişisel verilerin güvenliği gibi hususların dikkate alınması gerekmektedir. Bu nedenle hibrit modellerin geliştirilmesinde dijital araçların katılımı genişletmesinin yanı sıra tüm toplumsal kesimler açısından erişilebilir ve güvenli olmasına da önem verilmelidir.

Bu çerçevede Türkiye'de iklim yönetişiminin giderek kurumsallaştığı görülmekle birlikte, demokratik katılım boyutunun daha fazla güçlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Yerel yönetimlerin son yıllarda hazırladığı iklim eylem planları önemli bir ilerleme sağlasa da vatandaşların politika oluşturma süreçlerine doğrudan katılımını sağlayan mekanizmalar henüz sınırlıdır. Yurttaş meclisleri, temsil çeşitliliğini artıran, bilimsel bilgi ile toplumsal deneyimi bir araya getiren ve kamu politikalarının demokratik meşruiyetini güçlendiren yenilikçi yapılar olarak Türkiye'nin iklim yönetişimine önemli katkılar sunabilecek potansiyele sahiptir. Özellikle yerel yönetimler düzeyinde pilot uygulamalarla desteklenecek yurttaş meclisleri hem katılımcı demokrasinin gelişmesine hem de iklim politikalarının daha kapsayıcı ve uygulanabilir hâle gelmesine katkı sağlayacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İklim değişikliği, yalnızca çevresel sonuçlar doğuran bir kriz olmanın ötesinde, kamu politikalarının oluşturulma biçimini, demokratik yönetim anlayışını ve vatandaşların karar alma süreçlerine katılımını yeniden şekillendiren çok boyutlu bir siyasal yönetim alanı hâline gelmiştir. Bu doğrultuda iklim politikalarının başarısının yalnızca bilimsel bilgiye ve teknik kapasiteye değil, aynı zamanda karar alma süreçlerinin demokratik meşruiyetine, kapsayıcılığına ve toplumsal kabulüne bağlı olduğu görülmektedir. Literatür, politika belgeleri ve farklı ülke uygulamalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi sonucunda, yurttaş meclislerinin iklim siyasetinde demokratik katılımı güçlendiren önemli araçlardan biri olduğu değerlendirilmiştir. Rastgele örnekleme yöntemiyle oluşturulan bu yapılar, toplumun farklı kesimlerinin karar alma süreçlerine dâhil edilmesine olanak sağlamakta; bilgiye dayalı müzakere ortamı oluşturarak katılımın yalnızca niceliksel değil, niteliksel olarak da gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu yönüyle yurttaş meclisleri, temsili demokrasinin yerine geçen mekanizmalar olmaktan ziyade, onu tamamlayan ve demokratik yönetişimi güçlendiren katılımcı platformlar olarak öne çıkmaktadır.

İrlanda, Fransa, Birleşik Krallık ve Belçika örnekleri, yurttaş meclislerinin iklim politikalarının hazırlanması sürecinde toplumsal uzlaşmayı desteklediğini, politika önerilerinin meşruiyetini artırdığını ve kamu kurumları ile vatandaşlar arasındaki güven ilişkisinin güçlenmesine katkı sunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bu mekanizmaların etkisinin büyük ölçüde siyasal iradenin önerileri değerlendirme ve politika süreçlerine yansıtma isteğine bağlı olduğu da görülmektedir. Dolayısıyla yurttaş meclislerinin başarısı yalnızca kurumsal tasarımına değil, aynı zamanda karar alma süreçleriyle kurduğu ilişkinin niteliğine bağlıdır.

Türkiye açısından değerlendirildiğinde son yıllarda iklim yönetişimine ilişkin önemli kurumsal gelişmeler yaşanmasına rağmen, vatandaşların iklim politikalarının oluşturulmasına doğrudan katılımını sağlayan müzakereci mekanizmaların henüz yeterince kurumsallaşmadığı anlaşılmaktadır. Yerel yönetimlerde hazırlanan iklim eylem planları ve katılımcı yönetim uygulamaları önemli bir başlangıç oluşturmakla birlikte, bu süreçlerin daha kapsayıcı ve müzakereci yöntemlerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yurttaş meclisleri, mevcut katılım mekanizmalarını tamamlayabilecek ve iklim yönetişiminin demokratik niteliğini güçlendirebilecek yenilikçi bir model olarak değerlendirilebilir.

İncelemenin ortaya koyduğu sonuçlar, iklim siyaseti, yurttaş meclisleri ve siyasal katılım arasındaki etkileşimin demokratikleşme perspektifi çerçevesinde birlikte değerlendirilmesinin, iklim yönetişiminin demokratik niteliğinin anlaşılması açısından önemli olduğunu göstermektedir. Uluslararası uygulama örnekleri, yurttaş meclislerinin farklı toplumsal kesimlerin karar alma süreçlerine katılımını artırma, müzakere ortamı oluşturma ve iklim politikalarının toplumsal meşruiyetini güçlendirme potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte literatürde bu kavramların çoğunlukla ayrı inceleme alanları içinde değerlendirilmesi, iklim politikalarının demokratikleşmesini siyasal katılım ekseninde bütüncül biçimde ele alan yaklaşımların sınırlı kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, iklim yönetişiminin katılımcı ve müzakereci boyutlarının birlikte değerlendirilmesine yönelik kuramsal tartışmaların geliştirilmesi açısından bir zemin oluşturmaktadır.

Bu kapsamda, Türkiye'de özellikle yerel yönetimler düzeyinde iklim odaklı yurttaş meclislerine yönelik pilot uygulamaların geliştirilmesi, bu mekanizmaların hukuki ve kurumsal altyapısının güçlendirilmesi, dijital katılım araçlarıyla desteklenen hibrit müzakere modellerinin yaygınlaştırılması ve oluşturulan önerilerin karar alma süreçlerinde nasıl değerlendirileceğine ilişkin açık yönetsel çerçevelerin oluşturulması önem taşımaktadır. Böylece iklim politikalarının yalnızca çevresel sürdürülebilirliği değil, demokratik meşruiyeti ve toplumsal sahiplenmeyi de güçlendiren bir yönetim anlayışı içinde geliştirilmesi mümkün olabilecektir.

Nihai olarak, ulaşılan sonuçlar kuramsal değerlendirmeler ve doküman analizinden elde edilen bulgularla sınırlıdır. Gelecekte yerel yönetimler, kamu yöneticileri, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların katılımıyla yürütülecek nitel ve nicel saha araştırmalarının, yurttaş meclislerinin Türkiye'deki uygulanabilirliği ve iklim politikalarındaki olası rolünün daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmada, sunulan tüm veri, analiz ve bilgilerin bilimsel ve etik ilkelere uygun biçimde elde edildiği; yararlanılan tüm kaynaklara usulüne uygun atıfta bulunulduğu ve kaynak gösterildiği; kullanılan veriler üzerinde herhangi bir değişiklik veya çarpıtma yapılmadığı; çalışmanın özgünlük ilkesine uygun olarak hazırlandığı beyan edilir. Araştırma ve yayın etiğine aykırı bir durumun ortaya çıkması hâlinde doğabilecek her türlü sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale, tek yazar tarafından yazılmıştır.

Etik Kurul İzni

Bu makalede etik kurul iznine gerek yoktur. Etik kurul kararı gerekmediğine ilişkin ıslak imzalı onam formu sistem üzerindeki makale süreci dosyalarında yer almaktadır.

Çıkar Beyanı

Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Bachtiger, A., Parkinson, J. (2019). *Mapping and measuring deliberation: Towards a new deliberative quality*. Oxford University Press.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bulkeley, H. (2010). Cities and the governing of climate change. *Annual Review of Environment and Resources*, 35, 229–253.

- Bulkeley, H., Newell, P. (2015). *Governing climate change* (2nd ed.). Routledge.
- Climate Assembly UK. (2020). *The path to net zero*. <https://www.climateassembly.uk/report/>
- Courant, D. (2021). The French Citizens' Convention for Climate: A democratic experiment. *Politics and Governance*, 9(2), 1–12.
- Dryzek, J. S. (2000). *Deliberative Democracy and Beyond: Liberals, Critics, Contestations*. Oxford
- Dryzek, J. S., Bowman, Q., Kuyper, J., Pickering, J., Sass, J., Stevenson, H. (2019). *Deliberative global governance*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108762922>
- Escobar, O., Elstub, S. (2019). *Handbook of democratic innovation and governance*. Edward Elgar.
- Farrell, D. M., Suiter, J., Harris, C. (2019). Systematizing constitutional deliberation: The Irish Citizens' Assembly. *Irish Political Studies*, 34(1), 113–123.
- Fishkin, J. S. (2018). *Democracy when the people are thinking*. Oxford University Press.
- Fung, A. (2015). Putting the public back into governance. *Public Administration Review*, 75(4), 513–522.
- Göymen, K. (2010). *Türkiye'de yerel yönetim ve yerel kalkınma*. Boyut Yayınları.
- Habermas, J. (1996). *Between facts and norms: Contributions to a discourse theory of law and democracy*. MIT Press.
- Intergovernmental Panel on Climate Change. (2023). *Climate change 2023: Synthesis report*. <https://doi.org/10.59327/IPCC/AR6-9789291691647>
- İklim Değişikliği Başkanlığı. (2024). *İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2024–2030)*. <https://iklim.gov.tr/db/turkce/icerikler/files/%C4%B0klim%20De%C4%9Fi%C5%9Fi%20Azalt%C4%B1m%20Stratejisi%20ve%20Eylem%20Plan%C4%B1%20%282024-2030%29.pdf>
- Kaypak, Ş. (2012). Yerel yönetimlerde katılımcı/müzakereci demokrasi sürecinde sivil toplum kuruluşlarının önemi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(17), 171-196. <https://doi.org/10.11122/ijmeh.2012.8.17.72>
- Keleş, R., Hamamcı, C. (2016). *Çevre politikası* (8. bs.). İmge Kitabevi.
- Kocaoğlu, M. (2014). Katılımcı demokrasi algılaması ve kent konseyleri: Kırşehir Kent Konseyi örneği. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-15.
- Kooiman, J. (2003). *Governing as governance*. Sage.
- Landemore, H. (2020). *Open democracy: Reinventing popular rule for the twenty-first century*. Princeton University Press.
- Marks, G., Hooghe, L. (2004). *Contrasting visions of multi-level governance*. In I. Bache, M. Flinders (Eds.), *Multi-level governance* (pp. 15–30). Oxford University Press.
- Norris, P. (2011). *Democratic Deficit*. Cambridge University Press.
- OECD. (2020). *Innovative citizen participation and new democratic institutions: Catching the deliberative wave*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/339306da-en>
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.
- Pierre, J., Peters, B. G. (2020). *Governance, politics and the state* (2nd ed.). Red Globe Press.

- Scottish Government. (2021). *Scotland's Climate Assembly: Recommendations for action*. <https://www.gov.scot/publications/scottish-government-response-scotlands-climate-assembly-recommendations-action/>
- Setala, M. (2017). Connecting deliberative mini-publics to representative decision making. *European Journal of Political Research*, 56(4), 846–863.
- Smith, G. (2009). *Democratic Innovations: Designing Institutions for Citizen Participation*. Cambridge University Press.
- Türkiye Belediyeler Birliği. (2026, 12 Ocak). *Belediyeler iklim değişikliği eylem planları*. <https://www.tbb.gov.tr/tr/haberler/belediyeler-iklim-degisikligi-eylem-planlari>
- Türkiye Cumhuriyeti. (2005, 13 Temmuz). 5393 sayılı *Belediye Kanunu* (Kanun No. 5393). *Resmî Gazete* (Sayı: 25874).
- UNDP Türkiye. (2022). *Türkiye'de İklim Değişikliği ve Sürdürülebilir Kalkınma Raporu*.
- United Nations Economic Commission for Europe. (1998). *Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters*. <https://unece.org/environment-policy/public-participation/aarhus-convention>
- Warren, M. E., Pearse, H. (Eds.). (2008). *Designing deliberative democracy: The British Columbia Citizens' Assembly*. Cambridge University Press.

EXTENDED ABSTRACT

Climate change has become one of the defining public policy challenges of the twenty-first century, extending far beyond environmental concerns to influence governance systems, democratic legitimacy, and political participation. As climate-related risks increasingly affect economic development, social welfare, and public administration, governments face growing pressure to develop policy responses that are not only scientifically sound but also socially legitimate and democratically accountable. Consequently, climate governance has evolved from a predominantly state-centered policy field into a multi-actor governance process involving governments, local authorities, civil society organizations, experts, and citizens. Within this transformation, citizen participation has emerged as a fundamental component of effective and legitimate climate policymaking.

This study examines the contribution of citizen assemblies to the democratization of political participation within the framework of climate politics. The research is based on the assumption that representative democratic institutions alone may be insufficient to address highly complex, long-term, and scientifically uncertain issues such as climate change. Instead, deliberative and participatory democratic mechanisms are increasingly viewed as complementary governance instruments capable of strengthening democratic legitimacy while improving the quality of public decision-making. In this context, citizen assemblies are evaluated as innovative deliberative institutions that enable ordinary citizens to participate directly in policy formulation through informed discussion and collective reasoning.

The research adopts a qualitative design based on document analysis. Scientific publications, books, official policy documents, reports produced by international organizations, and comparative studies on citizen assemblies constitute the primary sources of data. The analysis particularly focuses on reports published by organizations such as the OECD, the

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), the United Nations Development Programme (UNDP), and official policy documents related to climate governance. Furthermore, the experiences of Ireland, France, the United Kingdom, Belgium, and Canada are comparatively examined in order to identify common institutional characteristics and democratic outcomes associated with deliberative citizen participation. Data were interpreted through descriptive and comparative analysis to evaluate both theoretical debates and practical experiences concerning climate governance and democratic participation.

The theoretical framework combines perspectives from climate governance, participatory democracy, deliberative democracy, and democratic governance. Climate politics is conceptualized not merely as environmental regulation but as a multidimensional governance process involving public participation, institutional cooperation, social justice, and long-term policy coordination. From this perspective, democratic legitimacy depends not only on electoral representation but also on the inclusion of diverse social actors in policy deliberation. Deliberative democracy emphasizes informed discussion, mutual learning, and reasoned argumentation among citizens, making it particularly relevant for climate policy, where decisions require balancing scientific evidence, economic interests, and social justice considerations.

The findings demonstrate that citizen assemblies contribute to democratic governance in several significant ways. First, they improve representativeness by selecting participants through random sampling methods that reflect the demographic diversity of society. Unlike traditional political participation, which often privileges politically active groups, citizen assemblies create opportunities for broader societal inclusion by engaging individuals with different socioeconomic backgrounds, ages, educational levels, and geographic regions. This diversity enhances the legitimacy of public deliberation while reducing inequalities in political representation.

Second, citizen assemblies strengthen deliberative democracy by providing participants with balanced scientific information before collective discussions take place. Expert presentations, facilitated discussions, and evidence-based deliberation enable citizens to reconsider initial preferences and develop more informed policy recommendations. Rather than relying on polarization or partisan competition, deliberative processes encourage consensus-building through reasoned dialogue. International experiences indicate that this deliberative model improves both the quality of policy recommendations and public confidence in democratic institutions.

Third, comparative evidence suggests that citizen assemblies increase public trust and policy legitimacy by creating transparent and participatory decision-making processes. Cases from Ireland, France, and the United Kingdom demonstrate that citizen recommendations have influenced national climate legislation, renewable energy strategies, carbon reduction policies, and climate action plans. Although assembly recommendations are generally advisory rather than legally binding, governments frequently integrate substantial portions of these recommendations into public policy, thereby strengthening democratic accountability and increasing societal acceptance of climate measures.

The study also evaluates the applicability of citizen assemblies within the Turkish context. Although Turkey has increasingly emphasized participatory governance through local climate

action plans and the 2053 Net Zero Emissions target, institutional mechanisms enabling direct citizen deliberation remain relatively limited. Existing participatory structures, including city councils, contribute to local governance but generally function as consultative bodies rather than deliberative institutions. Therefore, establishing local climate citizen assemblies could complement existing governance mechanisms by integrating scientific expertise with citizens' local knowledge and practical experiences. Such assemblies may support more inclusive climate planning, particularly in areas affected by drought, water scarcity, agricultural transformation, urban sustainability, and disaster resilience.

The originality of this study lies in its comprehensive examination of the relationship between climate politics, citizen assemblies, and political participation from the perspective of democratic governance. While previous studies often investigate climate governance or deliberative democracy separately, this research integrates these discussions within a unified analytical framework and evaluates their relevance for Turkey's emerging climate governance agenda. Accordingly, the study argues that effective climate governance requires institutional arrangements capable of combining scientific expertise with inclusive democratic participation. Citizen assemblies should therefore be considered not as alternatives to representative democracy but as complementary mechanisms capable of strengthening democratic legitimacy, improving policy quality, and fostering long-term societal support for climate policies. The study concludes that expanding deliberative participation through citizen assemblies can contribute significantly to both democratic governance and sustainable climate policymaking, while providing a valuable conceptual foundation for future empirical research in this field.